

Az emlékezet alakzatai

DLA doktori értekezés | Tézisek

GYÜRKI-KISS PÁL

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem | Budapest
Doktori Iskola | Építőművészet Program
témavezető | Pazár Béla DLA
társ-témavezető | Marián Balázs DLA

2022

Az emlékezet alakzatai

DLA doktori értekezés | Tézisek

GYÜRKI-KISS PÁL

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem | Budapest
Doktori Iskola | Építőművészet Program
témavezető | Pazár Béla DLA
társ-témavezető | Marián Balázs DLA

2022

Tézisek

1. TÉZIS

Az építészet és az emlékezet kiterjedt összefüggései mélyen gyökereznek és sokszínűek, amelyekben az épített környezet eltérő műfajú és léptékű elemei mellett az emlékezet különböző alakzatait is megfigyelhetjük. A kapcsolatok történetileg is változó képet mutatnak, noha léteznek évezredek óta lényegében változatlan elvek mentén szerveződő mintázatúak is. Az összefüggések megértését nagyban befolyásolja az is, hogy az emlékezet mely értelmezői hagyomány megközelítését, kontextusát vesszük figyelembe az adott vizsgált viszonyban.

2. TÉZIS

Az építészet különféle léptékű és típusú alkotásai, a város, a hely önmagukban még nem „emlékeznek” semmire. Az emlékek „helye” tulajdonképpen maga az ember, azaz végső soron mindig az egyén a kiindulási és végpontja az emlékezési folyamatnak, akkor is, ha annak kollektív formáiról beszélünk. Az emberi test és elme az, amely képes memóriájában az emlékeket elraktározni, illetve ennek végessége folytán azon kívüli tartományokba kihelyezni, eltárolni, majd felidézni onnan. Az elraktározás helye sok esetben - a tartósság okán - építészeti mű vagy az épített környezet bármely eleme.

3. TÉZIS

Az építészet az egyéni-társadalmi-történeti emlékezet különböző alakzatainak médiumaként működik, és jelentéseit kulturális gyakorlatok - többek között az emlékezés - sorozatában kapja meg. Az emlékek felidézése az értelmező vonatkozási keretként működő múlt egyéni képzetén kívül függ annak közegétől is, többek között azon kulturális hordozóktól (pl. az építészeti mű, épített környezet), amelyen keresztül az emlék megformálódik.

4. TÉZIS

Az építészet és az emlékezet összefüggésében kiemelten fontos az építészeti hagyomány kérdése, ez ugyanis emlékezeti alakzatként azonosítható. A hagyományban mindig valami „korábbi” emlékezete őrződik meg, a kódolás-tárolás-előhívás folyamata termékeny metaforaként itt is értelmezhető. A hagyomány megértése során a tradícióban nem csak az építészet saját belső hagyományozódásának működésére lehet ráismerni, hanem társadalmi emlékezeti alakzatokat is lehet azonosítani. A kettő szétválaszthatatlanul összefonódik az építészetben, ezért rajtuk keresztül egész kultúra-kontextusok felfejtésére nyílik lehetőség.

5. TÉZIS

A hagyományt részben fenntartó-működtető mintakövetés gyakorlata (azaz a hagyományban rögzült minták adása és vétele) emlékezeti aktusként azonosítható, ahol az „eredeti” minta jellemzően sokszorosán módosul, átalakul. Az építészeti hagyományokban tárolt emlék - az építészet tartósságával és a tradíció fordulataival összefüggésben - gyakran hosszú időn át a háttérben marad, és akár jóval később - a minta követése során - kerül felelevenítésre. Ennek ellentéte is igaz: ha a hagyományban rögzült tartalom tartósan nem kerül felidézésre, akkor az emlék végérvényesen eltűnhet a kultúra regisztereiből.
